

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Öğrencilerin Alternatif ve Geleneksel Tıbbı İlişkin Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesine Yönelik Nicel Bir Araştırma

Burcu İÇER, Sivas Numune Hastanesi, Sivas, e-posta: burcu-eraydin@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6140-4109>

Doç. Dr. Yılmaz DAŞLI, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sivas, e-posta: ydasli@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6569-1103>

Öz

Bu araştırma ile Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp, Diş Hekimliği ve Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin geleneksel, alternatif ve tamamlayıcı tıbbı olan tutum ve davranışlarını ölçerek bu yöntemlere olan ilgileri ile gelecekte mensubu bulunacakları sağlık alanında geleneksel tıbbı olan yönelimlerinin ne durumda olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp, Diş Hekimliği ve Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan, araştırmaya gönüllü katılan 417 öğrenci ile 15 Nisan- 01 Aralık 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere 27 soruluk CACMAS (Tamamlayıcı, Alternatif ve Geleneksel Tıp Tutum Ölçeği) soruları ile 15 soruluk demografik özellikler anket formu düzenlenmiş ve anket yöntemi yüz yüze uygulanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %69,3'ü kadın, %30,7'si erkektir. 17-22 yaş aralığına sahip öğrenci sayısı %82 oranla en fazla katılımcı oranını oluşturmaktadır. Katılımcıların %51,6'sı Sağlık Bilimleri, %34,5'i Tıp, %13,9'u Diş Hekimliği Fakültesi öğrencileridir. Çalışmada Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp, Diş Hekimliği ve Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinde cinsiyet, medeni durum, baba eğitim durumu ve ailenin yaşadığı yer faktörlerinin geleneksel, alternatif ve tamamlayıcı tedavi yöntemlerine olan tutum ve davranışlarına herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kronik rahatsızlık, anne eğitim durumu, ailenin yaşadığı bölge, gelir kaynağı, öğrencinin kaldığı yer, gelir durumu, okunulan sınıf, sosyal güvence, aile tipi ve yaş faktörlerinin öğrencilerin geleneksel, alternatif ve tamamlayıcı tedavi yöntemlerine olan tutum ve davranışlar üzerinde etkili olduğu kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Tıp, Tamamlayıcı Tıp, Düşünsel Bakış, Tutum, Davranış

Makale Gönderme Tarihi: 25.06.2024

Makale Kabul Tarihi: 05.09.2024

Önerilen Atıf:

İçer, B. ve Daşlı, Y. (2024). Öğrencilerin Alternatif ve Geleneksel Tıbbı İlişkin Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesine Yönelik Nicel Bir Araştırma, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(9): 705-718.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2024, 7(9): 705-718. DOI:[10.26677/TR1010.2024.1437](https://doi.org/10.26677/TR1010.2024.1437)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

Students' Alternative and Traditional Medicine to Determine Related Attitudes and Behaviours A Quantitative Research On

Burcu İÇER, Sivas Numune Hospital, Sivas, e-mail: burcu-eraydin@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6140-4109>

Associate Prof. Dr. Yılmaz DAŞLI, Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Health Sciences, Sivas, e-mail: ydasli@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6569-1103>

Abstract

With this research, by measuring the attitudes and behaviors of Sivas Cumhuriyet University Faculty of Medicine, Dentistry and Health Sciences students towards traditional, alternative and complementary medicine, it was tried to determine their interest in these methods and their orientation towards traditional medicine in the field of health they will be members of in the future. This study was conducted between 15 April and 01 December 2023 with 417 students studying at Sivas Cumhuriyet University Faculty of Medicine, Dentistry and Health Sciences, who participated in the research voluntarily. A 27-question CACMAS (Complementary, Alternative and Traditional Medicine Attitude Scale) questions and a 15-question demographic characteristics survey form were prepared for the students, and the survey method was applied face to face. 69.3% of the students participating in the study were female and 30.7% were male. The number of students between the ages of 17-22 constitutes the highest proportion of participants with a rate of 82%. 51.6% of the participants are students of the Faculty of Health Sciences, 34.5% are students of the Faculty of Medicine, and 13.9% are students of the Faculty of Dentistry. In the study, it was concluded that the factors of gender, marital status, father's education level and where the family lives did not have any effect on the attitudes and behaviors of Sivas Cumhuriyet University Faculty of Medicine, Faculty of Dentistry and Faculty of Health Sciences students towards traditional, alternative and complementary treatment methods. It was concluded that chronic illness, mother's education level, the region where the family lives, source of income, student's place of residence, income level, grade, social security, family type and age factors have an impact on students' attitudes and behaviors towards traditional, alternative and complementary treatment methods.

Keywords: Traditional Medicine, Complementary Medicine, Intellectual View, Attitude, Behavior.

Received: 25.06.2024

Accepted: 05.09.2024

Suggested Citation:

İçer, B. and Daşlı, Y. (2024). Students' Alternative and Traditional Medicine to Determine Related Attitudes and Behaviours A Quantitative Research On, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(9): 705-718.

GİRİŞ

Dünyanın var oluşundan bugüne dek insanlar sağlığını geliştirme, hastalıklardan korunma ve hastalıklarla baş edebilme konusunda birçok yönetime başvurmuşlardır. Özellikle ilk çağlarda teknolojinin olmaması ve farklı tedavilere ulaşılabilirliğin sınırlı olması nedeniyle insanlar kendi yöntemleriyle geliştirdikleri, deneme yanılma yoluyla elde ettikleri ve birbirlerine nesiller boyu aktardıkları geleneksel yöntemlere başvurarak sağlıklarını koruyup geliştirme yoluna gitmişlerdir.

Zamanla teknolojinin gelişmesi, modern tedavi yöntemlerinin ortaya çıkması, sağlık kuruluşlarına ulaşımın kolaylaşması, hastaların hekimler tarafından verilen tedavilere rahatlıkla erişebilmesi geleneksel ve alternatif tedavi yöntemlerini tercih etme sıklığını azaltmıştır. Ancak son yıllarda birçok ülke tarafından geleneksel ve alternatif tedavi yöntemleri konusunda yapılan resmi uygulamalar insanların yeniden bu yöntemlere başvurma isteğini arttırmıştır. Bunlara örnek olarak ABD’de 1991 yılında Amerika Ulusal Sağlık Enstitüsü bünyesinde kurulan tıp merkezleri ile araştırmanın başlatılması, GETAT uygulamaları ile birlikte eğitimler verilmesi, 1988’de Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Ulusal Merkezi (NCCAM) kurulması ve tamamlayıcı ve alternatif tedaviler üzerine bilimsel araştırmalar yapılması, ülkemizde bu alanda ilk kez 29 Mayıs 1991 tarih ve 20885 sayılı Resmi Gazete ’de “Akupunktur tedavi yönetmeliği” yayınlanması, 27.10.2014 tarih ve 29158 sayılı resmi gazetede ise “Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği” yayınlanarak GETAT uygulamalarının resmi çerçevesinin belirlenmesi insanların bu uygulamalara güveninin artmasını sağlamıştır. Son yıllarda ise tüm dünyada insanların Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi (GETAT) yöntemlerini tercih etme sıklığı giderek artmaktadır. Dünya geneline bakıldığında ülkelerin birçoğunun GETAT uygulamalarını desteklemeleri, uygulamaları eğitim programlarına dâhil etmeleri ve yasal hale getirmeleri nedeniyle bu yöntemlere başvuranların sayısı her geçen gün artmaktadır.

Geleneksel, tamamlayıcı, alternatif ve modern tıbbın ne olduğundan bahsetmek gerekirse; Geleneksel tıp, günümüz modern tıbbından önce, insanların hastalık veya sakatlık durumlarını bilimselliğe ve kanıta dayandırmadan, tahlil ve tetkikler yapılmadan, kendi geleneksel yöntemleri, kültürleri ve dini inanışlarına göre tedavi etmesidir. Halk hekimliği olarak ifade edebileceğimiz, genellikle Şifacı diye adlandırılan, dini inanışları, gelenekleri ve tecrübeleri ile hazırladığı ve uyguladığı tedavi yöntemleriyle (bitkilerle tedavi, kupa tedavisi vb.) insanları iyileştirdiği öne sürülen kişiler tarafından yapılan uygulamalar geleneksel tıbbın içeriğini oluşturmaktadır. Dünya tarihiyle başlayan tıp uygulamaları, yaşanan coğrafya, dini inanışlar, toplum kültürü ile şekillenmiştir. İhtiyaç sahiplerine yardım etme niyeti olan şifacılar, deneme yanılma yoluyla edindikleri bilgi ve tecrübeleriyle sağlık sorunlarına çözüm bulmaya çalışmışlardır (Omay, 2019: 3).

Tamamlayıcı Tıp, kişilerin hastalık durumlarını tedavi ederken almış oldukları modern tıp ile birlikte kullanmayı tercih ettikleri sağlık uygulamalarıdır. Tamamlayıcı tıbbın amacı, modern tıba destek olacak yöntemler uygulayarak, modern tıbbın etkisini güçlendirmek ve iyileştirmek ayrıca modern tedaviler sonucu oluşan yan etkilerin nedenlerini araştırmaktır (Talhaoğlu, 2021: 17). Buradaki genel amaç kişilerin almış olduğu tıbbi tedaviyi destekleyip, iyileşme sürecini hızlandırmak veya sürece pozitif katkı sağlamaktır. Başka bir deyişle tamamlayıcı tıp, geleneksel tıp ile birlikte yürütülen, modern tıbbı destekleyen, modern tedaviyi güçlendiren, tedavinin semptomlarını veya olası yan etkilerini azaltan uygulamalardır (Tekçi, 2017: 6). Tamamlayıcı tıp, “Tıbbi tedaviyle beraber, tıbbi tedaviye destek veren tedavi ve bakım sistemi” şeklinde özetlenebilir (Kılıç, 2019: 8).

Alternatif Tıp, genellikle tamamlayıcı tedavi gibi düşünülse de aslında kişilerin modern tıp yerine tercih ettikleri, tahlil- tetkik veya modern tıp ilaçlarının yerine kullandıkları tedavi

şeklidir. Alternatif tıp kanıtlanmamış tedavileri ve ürünleri kapsar. İnsanların modern tıp tedavisini reddettiği veya tıbbi ilaç ve tedavi kullanmayı tercih etmediği durumlarda kanıtlanmamış tedaviye yönelmesi alternatif tedavi yöntemlerini kullanmalarına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler Ulusal Sağlık Enstitüsü alternatif tıbbı: “Belirli bir zaman diliminde belli bir toplum veya kültürdeki politik olarak baskın olan sağlık sisteminin dışında kalan bütün sağlık hizmetlerini, yöntemlerini, uygulamalarını ve bunlara eşlik eden teori ve inançları kapsayan geniş bir sağlık alanıdır” olarak tanımlamıştır (Ünal, 2014:30).

Modern (Konvansiyonel) Tıp, günümüzde bilimselliğe dayanan, tahlil- tetkik ve kanıtlara dayalı, test ve bilimsel yöntemlerle yapılan tedavi yöntemi modern tıp veya konvansiyonel tıp olarak ifade edilebilir. Konvansiyonel tıp, hekimlerin ve sağlık çalışanlarının hastaları ilaçla veya cerrahi yöntemlerle tedavi etmesidir. Modern (Konvansiyonel) tıbbın, allopatik tıp, Ortodoks tıbbı, biyotıp, klasik tıp ve batı tıbbı gibi farklı isimleri de bulunmaktadır (Ak, 2018: 1). 1800’lü yıllarda endüstriyel ilaç sanayisinin gelişmesi ile beraber laboratuvarında sentetik olarak birçok ilaç üretilmiş, bu ilaçların etkileri geleneksel tıbbi yöntemlere göre daha hızlı ve etkili bulunmuştur. Sağlık hizmetlerine ulaşım iyileştirilmiş, üretilen ilaçların kullanımı yaygınlaşmış antibiyotiklerin keşfi ve anestezi uygulamalarındaki iyileşme sebebiyle konvansiyonel tıp olarak ifade edilen bildiğimiz anlamıyla modern tıp ortaya çıkmıştır (Omay, 2019: 3).

Geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemlerine örnek olarak, ülkemizde de yasal olarak uygulanabilen, uygulayıcılarının ve kimlere uygulanabileceğinin yasal çerçevesinin belli olduğu bitkisel tedavi yöntemleri (fitoterapi), akupunktur, hacamat, sülük tedavisi, osteopati, apiterapi, kayropratik, mezoterapi, ozon uygulaması, proloterapi, larva uygulaması, refleksoloji, müzikal tedavi, hipnoz, homeopati yöntemi ile diğer geleneksel yöntemler olan yoga, dua etmek, biyoenerji, masaj, spa, kaplıca- ılıca tedavileri, kurşun döktürme, kırıkçı- sınıkçı yöntemleri söylenebilir. Bunlardan en sık kullanılanlardan;

Akupunktur; Geleneksel Çin inancına göre sağlıklı olmak için pozitif (yang) ve negatif (yin) güç kavramlarının dengede olması gerekir (Kılıç, 2019: 17). Hastalıklar tüm insanlarda var olduğuna inanılan “meridyen” ismiyle anılan kanallarda akış halinde olduğu düşünülen Qi (Çi) adı verilen yaşam enerjisinde meydana gelen bozukluklar nedeniyle oluşmaktadır. Meridyenlerin belirli noktalarının içlenmesiyle, bozulan enerji akışının düzene sokulması ve dolaşım engelini ortadan kaldırması ile hastalıkları önlemek amaçlanır (Tekçi, 2017: 15).

Sülük Tedavisi; Hastalıkları tedavi etmek amacıyla sülük ve sülükten elde edilen ürünlerin kullanılması hirudoterapi olarak adlandırılır. Hirudo adı verilen bu tıbbi sülükler, insan vücudunda yerleştiği yerden kirli kanı emer daha sonra vücuda yüzden fazla biyoaktif madde içeren salgılarını enjekte ederler (Ayhan ve Mollahaliloğlu, 2018: 141).

Kupa (Hacamat) Tedavisi; Deri altında biriken kirli kanın dışarı çıkarılması işlemidir. İbn-i Sina, yazmış olduğu El Kanun Fi’t- Tıb adlı kitabında hacamatı; vücutta bulunan zehirli maddelerin, deri üzerindeki belirli noktalara atılan kesiler yoluyla kanın emilerek vücuttan uzaklaştırılması olarak ifade eder.

Fitoterapi (Bitkisel Tedavi); Bitkilerle tedavi olarak adlandırılan “fitoterapi” binlerce yıldır toplumlar tarafından kullanılan bir yöntem olmuştur (Sürme ve Çürük, 2020: 35). Doğada yaşayan bu insanlar bitkilerin hayvanlar üzerindeki etkilerini gözlemleyerek hastalıkların iyileştirici etkisinden faydalanmışlardır (Mat, 2020: 1).

Hipnoz; Ülkemizde 2014 yılında yayımlanan Resmi Gazetede; “Hipnoz, telkin yolu ile diğer bir kişinin bilinç ve farkındalık, vücut, hisler, duygular, düşünceler, hafıza veya davranışlarında değişiklik elde etmek üzere tasarlanmış veya bu sonucu çıkaran işlemidir” olarak ifade edilmiştir.

Bu araştırma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi ve Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Yöntemlerine karşı bilgi, tutum ve davranışlarını ölçmek amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırmanın, sağlık eğitimi alan öğrencilere gelecekte mesleklerini icra ederken GETAT yöntemlerini tercih edip etmeyecekleri konusunda fikir verebileceği ayrıca GETAT uygulayıcısı olma konusunda yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp, Diş Hekimliği ve Sağlık Bilimleri Fakültesinde, 15 Nisan- 01 Aralık 2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu çalışma, tanımlayıcı tipte nicel bir araştırmadır. Tabakalı örnekleme yapılmıştır. Araştırma Sivas ili ile sınırlıdır.

Araştırmanın evreni 5886 kişiden oluşmaktadır. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesinin 1848 öğrencisi, Diş Hekimliği Fakültesinin 873 öğrencisi ve Sağlık Bilimleri Fakültesinin 215 öğrencisi bulunmaktadır. 600 öğrenciye anket dağıtılmış olup toplam 500 ankete geri dönüş sağlanmıştır. Bu anketler gözden geçirildiğinde 417 anketin kullanılmaya uygun olduğu görülmüştür. Tıp Fakültesinde okuyan 144, Diş Hekimliği Fakültesinde okuyan 58 ve Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan 215 öğrenci ankete katılmıştır. Evren büyüklüğü 5000 üzerinde olduğu zaman örneklemin 291 olması yeterli olmaktadır. Bu çalışmada kullanılmaya uygun bulunan anket sayısı 417 olduğundan örnekleme büyüklüğünü sağlamaktadır.

Araştırmaya başlamadan önce, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu'ndan araştırmanın yapılabilmesi için etik kurul onayı alınmıştır.

Veri analizi araştırmada yapılırken SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde ortalama, frekans, yüzde gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmış aynı zamanda Independent Sample T- Test ve One Way Anova ile analizler gerçekleştirilmiştir. Cronbach alfa katsayılarının, geçerlik ve güvenilirliğin test edilmesi amacı ile hesaplaması yapılmıştır. Ayrıca yapılmış olan çalışmanın güvenilirlik testi gerçekleştirilmiş ve tüm ölçek için Cronbach Alfa değeri 0,749 olarak saptanmıştır. Cronbach Alfa Değeri "Değişkenlerin birbirleriyle uyumlu olup olmadığı" bu analiz ile test edilmiştir. Geçerlilik testinde iç güvenilirlik testinin uygulaması yapılmış ve uzman kişilere sorular gösterilerek soruların geçerliliği test edilmiştir.

Bu araştırmada CACMAS ölçeğinin Türkçe formu kullanılmıştır. Mc Fadden ve arkadaşlarının 2010 yılında geliştirdikleri, 25 soru ve 3 alt boyuttan (Tamamlayıcı ve alternatif tıp görüşü, konvensiyonel tıptan memnuniyetsizlik, bütüncül denge) oluşan CACMAS ölçeğinin geçerlilik güvenilirlik çalışması Köse ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Köse vd., 2018). Türkçe formu 27 sorudan ve 3 alt boyuttan (Tamamlayıcı tıbbi düşünsel bakış, modern tıbbi bütünsel bakış ve sağlığa bütünsel bakış) oluşan yedili Likert tipi ölçek oluşturulmuştur (Karabulut, 2021:46).

BULGULAR

Araştırmada veri analizi yapılırken SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde ortalama, frekans, yüzde gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmış aynı zamanda Independent Sample T- Test ve One Way Anova ile analizler gerçekleştirilmiştir. Cronbach alfa katsayılarının, geçerlik ve güvenilirliğin test edilmesi amacı ile hesaplaması yapılmıştır. Ayrıca yapılmış olan çalışmanın güvenilirlik testi gerçekleştirilmiş ve tüm ölçek için Cronbach Alfa değeri 0,749 olarak saptanmıştır. Cronbach Alfa Değeri "Değişkenlerin

birbirleriyle uyumlu olup olmadığı” bu analiz ile test edilmiştir. Geçerlilik testinde iç güvenilirlik testinin uygulaması yapılmış ve uzman kişilere sorular gösterilerek, bu şekilde soruların geçerliliği test edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere ait sosyo-demografik özellikleri yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Katılımcıların %69,3’ü kadınlardan %30,7’si erkeklerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %99,3’ünün bekar, %0,7’si evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların en çok 17-22 yaş aralığında oldukları (%82) görülmektedir. Öğrencilerin %51,6’sının Sağlık Bilimleri, %34,5’inin Tıp, %13,9’unun Diş Hekimliği Fakültesinde okuduğu görülmektedir. Katılımcı sayısının en fazla olduğu sınıf %33,8 oran ile 2. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların annelerinin ve babalarının eğitim durumuna bakıldığında en çok ilköğretim mezunu oldukları görülmektedir. Öğrencilerin en çok çekirdek aile yapısına (%79,4) sahip oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların üniversite eğitimine başlamadan önce yaşadıkları yerin tespit edilmiş il merkezinde yaşayanların oranının %66,7 olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları bölge araştırılmış ve en yüksek oranla (%52,8) İç Anadolu Bölgesinde en düşük oranla (%3,8) ile Marmara Bölgesinde yaşadıkları tespit edilmiştir. Tabloya bakıldığında öğrenciler en çok (%55,6) yurtlarda kalmayı tercih etmektedir. Öğrencilerin gelirinin en çok (%51,1) aile ve burslardan elde edildiği görülmektedir. Katılımcıların aylık gelirlerinin (%57,1) en çok 0-2500 lira arasında olduğu tespit edilmiştir. Son sırada ise %9,1 ile 5001-7500 seçeneği yer almaktadır. Katılımcıların 379’u (%90,9) kronik bir rahatsızlığının olmadığını, 38’i ise (%9,1) kronik rahatsızlığının olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin 310’u (%74,3) sosyal güvencesinin SGK olduğunu, 66’sı ise (%15,8) sosyal güvencesinin olmadığını bildirmiştir.

Kronik rahatsızlığın tamamlayıcı tıbbi düşünsel bakış faktörü ile ilişkisinin olup olmadığına bakılmış ve kronik rahatsızlık ile tamamlayıcı tıbbi düşünsel bakış arasında anlamlı bir fark görülmüştür ($p=0,05>0,458$). Bu durumun nedeni olarak kronik rahatsızlığı olan kişilerin mevcut rahatsızlıklarından kurtulmak için farklı tedavi arayışına girmeleri gösterilebilir.

Kronik rahatsızlığın modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik faktörü ile ilişkisinin olup olmadığına bakılmış ve kronik rahatsızlık ile modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik arasında anlamlı bir fark görülmüştür ($p=0,05>0,022$). Bu durum, kronik rahatsızlığı olan kişilerin yaşam kalitelerinin düşmesi sonucu olarak modern tıbbi karşı olumsuz duygularının oluşması ile açıklanabilir.

Kronik rahatsızlığın sağlığa bütüncül bakış faktörü ile ilişkisinin olup olmadığına bakılmış kronik rahatsızlık ile sağlığa bütüncül bakış faktörü arasında anlamlı bir fark görülmüştür ($p=0,05>0,038$). Kronik rahatsızlığı olan kişilerin mevcut rahatsızlığın günlük faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemesi ve modern tıbbin yetersiz kalması sonucu olarak modern tıbbin ve alternatif tıbbin bir arada kullanılması beklentisi bu durumun oluşmasının nedeni sayılabilir.

Öğrencinin gelir durumunun tamamlayıcı tıbbi düşünsel bakış faktörü arasında bir fark görülüp görülmediğine bakılmış ve aralarında anlamlı bir fark görülmüştür ($p=0,05>0,232$). Öğrencilerin gelir durumu azaldıkça alternatif tıbbi olan bakış açılarının olumlu yönde geliştiği gözlemlenmiştir. Artan ilaç fiyatları ve sağlık giderlerinin daha maliyetli olması gelir durumu düşük olan öğrencilerin alternatif tıbbi yönelmelerine neden olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgileri

		Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	289	69,3
	Erkek	128	30,7
	Toplam	417	100
Medeni Durum	Evli	3	0,7
	Bekâr	414	99,3
	Toplam	417	100

Yaş	17-22	342	82
	23-26	65	15,6
	27-30	6	1,4
	31-35	4	1
	Toplam	417	100
Öğrencinin Okuduğu Fakülte	Sağlık Bilimleri Fakültesi	215	51,6
	Tıp Fakültesi	144	34,5
	Diş Hekimliği Fakültesi	58	13,9
	Toplam	417	100
Okunulan Sınıf	1.Sınıf	85	20,4
	2. Sınıf	141	33,8
	3. Sınıf	114	27,3
	4. Sınıf	58	13,9
	5. Sınıf	15	3,6
	6. Sınıf	4	1
	Toplam	417	100
Annenin Eğitim Durumu	İlköğretim	224	53,7
	Lise	108	25,9
	Ön Lisans	14	3,4
	Lisans	61	14,6
	Lisans Üstü	10	2,4
	Toplam	417	100
Babanın Eğitim Durumu	İlköğretim	138	33,1
	Lise	128	30,7
	Ön Lisans	34	8,2
	Lisans	86	20,6
	Lisans Üstü	31	7,4
	Toplam	417	100
Aile Tipi	Çekirdek Aile	331	79,4
	Geniş Aile	76	18,2
	Tek Ebeveynli Aile	10	2,4
	Toplam	417	100
Ailenin Yaşadığı Yer	Köy	34	8,2
	İlçe	105	25,2
	İl	278	66,7
	Toplam	417	100
Ailenin Bulunduğu Bölge	Akdeniz	61	14,6
	Doğu Anadolu	32	7,7
	Ege	16	3,8
	Güneydoğu Anadolu	33	7,9
	İç Anadolu	220	52,8
	Karadeniz	39	9,4
	Marmara	16	3,8
	Toplam	417	100
Öğrencinin Kaldığı Yer	Aile Yanı	129	30,9
	Öğrenci Evi	39	9,4
	Öğrenci Yurdu	232	55,6
	Akraba Yanı	7	1,7
	Diğer	10	2,4
	Toplam	417	100
Öğrencinin Gelir Kaynağı	Aile	169	40,5
	Aile ve Burs	213	51,1
	Çalışma	18	4,3
	Aile ve Çalışma	17	4,1
	Toplam	417	100
Öğrencinin Gelir Durumu	0-2500 TL	238	57,1
	2501-5000 TL	89	21,3
	5001-7500 TL	38	9,1
	7501 ve üzeri TL	52	12,5
	Toplam	417	100
Kronik Rahatsızlık	Var	38	9,1
	Yok	379	90,9
	Toplam	417	100
Sosyal Güvence	SGK	310	74,3
	Güvence Yok	66	15,8
	Diğer	41	9,8
	Toplam	417	100

Tablo 2. Katılımcıların CACMAS Ölçeğine Ait Görüşlerinin Kronik Rahatsızlık Durumuna Göre Farklılıklarına İlişkin T Testi Sonuçları

Faktörler	Kronik Rahatsızlık	N	Ort	Ss	T	P
Tamamlayıcı Tıbbi Düşünsel Bakış	Var	38	5,0370	,89945	4,241	,458

	Yok	379	4,8176	1,0846	4,241	
Modern Tıbbı Karşı Memnuniyetsizlik	Var	38	3,444	1,04720	1,071	
	Yok	379	3,4829	1,25073	1,071	,022
Sağlığa Bütüncül Bakış	Var	38	4,4167	,88284	,841	
	Yok	379	4,7057	1,19559	1,105	,038

Tablo 3. Katılımcıların CACMAS Ölçeğine Ait Görüşlerinin Öğrencinin Gelir Durumuna Göre Farklılıklarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

Faktörler	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Tamamlayıcı Tıbbı Düşünsel Bakış	Gruplar Arası	4,771	3	1,590	1,436	,232
	Gruplar İçi	457,266	413	1,107		
	Toplam	462,037	416			
Modern Tıbbı Karşı Memnuniyetsizlik	Gruplar Arası	2,988	3	,996	,730	,435
	Gruplar İçi	563,405	413	1,364		
	Toplam	566,392	416			
Sağlığa Bütüncül Bakış	Gruplar Arası	2,104	3	,701	,598	,498
	Gruplar İçi	484,395	413	1,173		
	Toplam	486,499	416			

Öğrencinin gelir durumunun modern tıbbı karşı memnuniyetsizliğe etkisinin bulunup bulunmadığına bakılmış ve aralarında anlamlı bir fark görülmüştür ($p=0,05>0,435$). Çıkan sonuca göre öğrencilerin gelir durumu azaldıkça modern tıbbı olan bakış açıların nispeten olumsuz yönde olduğu söylenebilir. Artan ilaç fiyatları ve sağlık giderlerinin daha maliyetli olması gelir durumu düşük olan öğrencilerin alternatif tıbbı yönelmelerine neden olduğu söylenebilir.

Öğrencinin gelir miktarı ile sağlığa bütüncül bakışa etkisinin bulunup bulunmadığına bakılış ve aralarında anlamlı bir fark görülmüştür ($p=0,05>0,498$). Sağlık maliyetlerinin artması sonucunda öğrencilerin alternatif tıpla birlikte modern tıbbın ortak kullanılması öğrenciler için tercih sebebi olmaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların CACMAS Ölçeğine Ait Görüşlerinin Öğrencinin Yaşına Göre Farklılıklarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

Faktörler	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Tamamlayıcı Tıbbı Düşünsel Bakış	Gruplar Arası	11,459	3	3,820	3,501	,016
	Gruplar İçi	450,578	413	1,091		
	Toplam	462,037	416			
Modern Tıbbı Karşı Memnuniyetsizlik	Gruplar Arası	6,678	3	2,226	1,642	,179
	Gruplar İçi	559,715	413	1,355		
	Toplam	566,392	416			
Sağlığa Bütüncül Bakış	Gruplar Arası	1,214	3	,405	,344	,793
	Gruplar İçi	485,285	413	1,175		
	Toplam	486,499	416			

Yaş ile tamamlayıcı tıbbı düşünsel bakış faktörü arasında bir fark görülüp görülmediğine bakılmış ve aralarında anlamlı bir fark görülmüştür ($p=0,05>0,016$). Yaşı daha büyük olan katılımcıların tamamlayıcı tıbbı daha ılımlı yaklaştığı görülmüştür. Bu durumun nedeni olarak ilerleyen yaşla birlikte insan vücudunun yorulması nedeniyle ilaç harici tedavilerin tercih edilmesi gösterilebilir.

Yaş ile modern tıbbı karşı memnuniyetsizliğe etkisinin bulunup bulunmadığına bakılmış ve aralarında anlamlı bir fark görülmüştür ($p=0,05>0,179$). Çıkan sonuca göre yaşı büyük olanların modern tıbbı karşı bakışının nispeten olumsuz olduğu görülmektedir.

Yaşın sağlığa bütüncül bakışta etkisinin bulunup bulunmadığına bakılmış aralarında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p=0,05<0,793$).

Tablo 5. Katılımcıların CACMAS Ölçeğine Ait Görüşlerinin Cinsiyete Göre Farklılıklarına İlişkin T Testi Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	N	Ort	Ss	T	P
Tamamlayıcı Tıbbi Düşünsel Bakış	Kadın	289	4,9904	1,10040	-1,125	
	Erkek	128	4,6886	1,00161	-1,184	,578
Modern Tıbbi Karşı Memnuniyetsizlik	Kadın	289	3,4671	1,25227	1,335	
	Erkek	128	3,5084	1,20654	1,293	,698
Sağlığa Bütüncül Bakış	Kadın	289	4,5876	1,24328	-,369	
	Erkek	128	4,8951	,99598	-,560	,780

Tamamlayıcı tıbbi düşünsel bakış, modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik ve sağlığa bütüncül bakışın cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği t testi kullanılarak test edilmiş ve cinsiyetin bu üç faktör üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır ($p=0,05<0,578$).

Modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik faktörünün cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve cinsiyetin modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik faktörü üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür ($p=0,05<0,698$).

Sağlığa bütüncül bakış faktörünün cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği t testi kullanılarak test edilmiş ve söz konusu verilere göre cinsiyetin sağlığa bütüncül bakış üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p=0,05<0,780$).

Tablo 6. Katılımcıların CACMAS Ölçeğine Ait Görüşlerinin Ailenin Yaşadığı Yere Göre Farklılıklarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

Faktörler	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Tamamlayıcı Tıbbi Düşünsel Bakış	Gruplar Arası	1,819	4	,910	,818	,931
	Gruplar İçi	460,218	412	1,112		
	Toplam	462,037	416			
Modern Tıbbi Karşı Memnuniyetsizlik	Gruplar Arası	,422	4	,211	,154	,857
	Gruplar İçi	565,970	412	1,367		
	Toplam	566,392	416			
Sağlığa Bütüncül Bakış	Gruplar Arası	,512	2	,256	,218	,804
	Gruplar İçi	485,987	414	1,174		
	Toplam	486,499	416			

Ailenin yaşadığı yerin tamamlayıcı tıbbi düşünsel bakışa etkisinin bulunup bulunmadığı test edilmiş ve çıkan sonuca göre ailenin yaşadığı yer ile tamamlayıcı tıbbi düşünsel bakış arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p=0,05<0,931$).

Ailenin yaşadığı yerin modern tıbbi karşı memnuniyetsizliğe etkisinin bulunup bulunmadığı Anova testi kullanılarak test edilmiş ve ailenin yaşadığı yer ile modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik faktörü arasında bir fark görülmemiştir ($p=0,05<0,857$).

Ailenin yaşadığı yerin sağlığa bütüncül bakışta etkisinin bulunup bulunmadığı Anova testi kullanılarak test edilmiş analiz sonucunda ailenin yaşadığı yer ile sağlığa bütüncül bakış faktörü arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p=0,05<0,804$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi yöntemleri geçmişten günümüze kadar süregelen, hem ülkemizde hem de dünya genelinde ilgi duyulan, merak edilen ve uygulanan tedavi yöntemleri olmuştur. Buna istinaden Cumhuriyet Üniversitesinde sağlık alanında eğitim gören öğrencilerin bu yöntemlere olan bilgi tutum ve davranışları ölçülmeye çalışılmış ve araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Cinsiyet açısından CACMAS ölçeğinin alt faktörleri incelendiğinde cinsiyetin tamamlayıcı tıbbi düşünsel bakış, modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik ve sağlığa bütüncül bakış etkisi üzerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Kronik hastalığı olan öğrencilerin tamamlayıcı tıbbi düşünsel bakış, modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik ve sağlığa bütüncül bakış üzerine etkisi üzerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0,05$) belirlenmiştir. Bunun nedeni olarak kronik rahatsızlığı olan kişilerin mevcut rahatsızlığın günlük faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemesi ve modern tıbbin yetersiz kalması durumunda hastalarda modern tıp ile alternatif tıbbin bir arada kullanılması isteği oluştuğu söylenebilir.

Çalışma sonucunda öğrencilerin gelir durumu azaldıkça alternatif tıbbi olan bakış açılarının olumlu yönde geliştiği ($p=0,05>0,232$) tespit edilmiştir. Gelir durumu ile modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiş ve gelir durumu azaldıkça modern tıbbi olan bakış açılarının daha olumsuz yönde olduğu görülmüştür. Gelir durumunun sağlığa bütüncül bakış faktörü arasında yine anlamlı bir fark görülmüştür ($p= 0,05<0,559$). Bu durum sağlık maliyetlerinin artması sonucu öğrencilerin modern tıp ile alternatif tıbbin ortak kullanılmasını tercih ettiği düşüncesini akla getirmektedir.

Araştırmada öğrencinin ailelerinin yaşadığı bölgenin tamamlayıcı tıbbi karşı düşünsel bakışına etkisi ve modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik üzerine etkisi üzerinde anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin yaşadığı bölge batıdan doğuya gittikçe tamamlayıcı tıbbi bakış açısının arttığı görülmektedir.

Öğrencinin okuduğu fakültenin tamamlayıcı tıbbi karşı düşünsel bakış açısından anlamlı bir fark olduğu ($p= 0,05<0,559$), öğrencinin okuduğu fakültede tıbbi bilgiler arttıkça tamamlayıcı tıbbi olan bakışlarının negatif yönde değiştiği görülmektedir. Öğrencinin okuduğu fakülte ile modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0,05>0,004$). Bunun nedeni olarak tıbbi eğitimin nispeten daha az verildiği fakültelerin modern tıbbi olan bakış açılarının negatif yönde olduğu söylenebilir. Öğrencinin okuduğu fakültenin sağlığa bütüncül bakışa etkisinde anlamlı bir fark olduğu ($p=0,05>0,045$) tespit edilmiştir. Bu durum öğrencinin okuduğu fakültede tıbbi bilgiler arttıkça tamamlayıcı tedavi ile modern tıbbin tam olarak bir bütün olamayacağı görüşünde olduklarını düşündürmektedir.

Öğrenci yaşı ile tamamlayıcı tıbbi karşı düşünsel bakış faktörü ve modern tıbbi karşı memnuniyetsizlik arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüş ve yaşı daha büyük olanların tamamlayıcı tıbbi daha ilımlı yaklaştığı, modern tıbbi nispeten daha olumsuz yaklaştıkları tespit edilmiştir. Öğrencinin yaşı ile sağlığa bütüncül bakış faktörü arasında ise anlamlı bir fark görülmemiştir.

GETAT hakkında yapılan çalışmalar ile ilgili literatür taranmış ve çıkan sonuçlar çerçevesinde değerlendirmelere yer verilmiştir.

Yapılan bazı çalışmalarda (Kılıç, 2019; Kılıç, 2019; Biçer, 2019; Göktaş, 2020; Ak, 2018; Aslan, 2023; Çürük ve Alkanat, 2023; Kutlu vd., 2009; Ünlüer, 2015; Aldora, 2019; Balcı, 2020; Aslan ve Yüksel, 2018) katılımcılara ait demografik özelliklerin geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemleri ile arasındaki ilişkileri incelendiği görülmektedir. Çalışmamızda kronik hastalığı olanların GETAT'a bakış açılarının olumlu yönde olduğu ortaya çıkmıştır. Literatürde bu sonucu

destekler birçok çalışma (Göktaş, 2020; Ak, 2018; Çürük ve Alkanat, 2023; Nural ve Çakmak, 2018) bulunmaktadır.

Bu çalışmada evli olanlar ile bekârlar arasında GETAT'a bakış açıları yönünden anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Literatür tarandığında ise Ak (2018) tarafından yapılan bir çalışmada evli olanların GETAT uygulamalarını tercih etme sıklığının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna karşılık Kutlu vd., (2019) ile Erdem ve Koçaş (2019)'a ait çalışmalarda GETAT'ın daha çok bekârlar tarafından tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada öğrencinin ailelerinin yaşadığı yerin tamamlayıcı tıbbı karşı düşünsel bakış, modern tıbbı karşı memnuniyetsizlik ve sağlığa bütüncül bakış üzerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ünal (2014: 43) ve Aktaş (2017: 55) tarafından yapılan araştırma sonuçları da bu çalışmayı destekler niteliktedir. Buna karşın en çok kırsalda ikamet edenlerin GETAT kullanım oranı il merkezinde yaşayanlara göre daha fazla bulunduğu çalışmalar da (Göktaş, 2020; Noisen vd., 2017) mevcuttur.

Çalışmada eğitim düzeyine bakıldığında öğrencilerin okuduğu sınıfın düşük olması tamamlayıcı tıbbı bakışının olumlu yönde olmasına neden olduğu görülmüştür. Akyürek vd., (2005:3) tarafından yapılan bir çalışma sonucu da sonucumuzla benzerlik göstermektedir. Farklı bir çalışmada ise (Göker vd., 2015:3) yüksek eğitim seviyesindeki hastaların düşük eğitim seviyesindeki hastalara göre daha fazla oranda TAT kullandığı ortaya konmuştur. Başka bir çalışmada ise eğitim düzeyi ile TAT kullanımı arasında bir ilişki saptanmamıştır (Bilgiç ve Ak, 2011: 3).

Araştırmada katılımcıların gelir durumunun tamamlayıcı tıbbı düşünsel bakış üzerine anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiş ve öğrencilerin gelir durumu azaldıkça alternatif tıbbı olan bakış açılarının olumlu yönde geliştiği görülmüştür. Akyürek vd., (2005) ve Göktaş (2020) tarafından yapılan çalışma sonuçları, bu sonuçlar ile benzerlik göstermektedir. Göker (2015) ve Şensoy vd., (2020) tarafından yapılan çalışmalarda ise yüksek gelir düzeyine sahip kişilerin TAT kullanımına yönelik tutum puanlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmamızda annenin eğitim seviyesi yükseldikçe tamamlayıcı tıbbı olan bakış açısının olumsuz yönde değiştiği görülmüştür. Ancak Ünal (2014) tarafından yapılan çalışmada ebeveynin eğitim durumu düştükçe TAT kullanma sıklığının arttığı görülmüştür. Aktaş (2017)'in araştırmasında ise anne öğrenim durumu ile GETAT'a yönelik tutumlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu çalışmada babanın eğitim seviyesi yükseldikçe tamamlayıcı tıbbı olan bakış açısının olumsuz yönde değiştiği görülmektedir. Aktaş (2017:55) tarafından yapılan çalışmada baba öğrenim durumu ile katılımcıların TAT kullanma durumlarına yönelik tutumlarında bir fark görülmemiştir.

Cinsiyetin tamamlayıcı tıbbı düşünsel bakış, modern tıbbı karşı memnuniyetsizlik ve sağlığa bütüncül bakışa etkisi üzerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarımızla örtüşen çalışmalar bulunmaktadır (Bilgiç ve Ak, 2011: 3, Aktaş, 2017: 55). Buna karşın Ünlüer (2015:72) ve Durusoy vd., (2010:3) tarafından yapılan çalışmalarda TAT'ın kadınlar tarafından daha sık kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucumuzda yaş ile tamamlayıcı tıbbı düşünsel bakış faktörü arasında anlamlı bir fark görülmuş, yaş daha büyük olanların tamamlayıcı tıbbı daha ılımlı yaklaştığı tespit edilmiştir. Literatürde; Ünlüer (2015)'in çalışmasında yaş arttıkça TAT kullanımının düştüğü, Erdem ve Koçaş (2019) tarafından yapılan çalışmada gençlerin GETAT konusunda bilgi düzeylerinin daha fazla olduğu bulunmuş, Omay (2019:25)'in çalışmasında ise yaş faktörü ile GETAT arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Sonuç olarak; sağlık alanında eğitim gören öğrenciler üzerinde yapılan bu çalışmada öğrencilerin GETAT hakkındaki bilgi, tutum ve davranışları ölçülmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde kronik hastalığı olanların, gelir durumu düşük olanların, yaşı daha büyük olanların, geniş aile tipine sahip olanların GETAT uygulamalarını tercih ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin okuduğu sınıf düzeyi yüksek olanlar ile tıbbi içerikli dersleri fazla olan fakültelerde okuyan öğrencilerin geleneksel yöntemlere negatif yönde yaklaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin yaşadığı bölgeler bakımından batıdan doğuya gidildikçe GETAT kullanımının daha sık tercih edildiği görülmüştür. Geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemlerinin kullanımının ve ulaşılabilirliğinin kolay olması, düşük maliyet gerektirmesi sebebiyle öğrenciler tarafından sık tercih edildiği görülmüştür. Bu bağlamda üniversitelerde sağlık alanında eğitim alan öğrencilerin ders programlarına GETAT konusunun eklenerek bilgi ve becerilerinin artırılması sağlanabilir.

Bu çalışmaya istinaden yapılabilecek öneriler aşağıda yer almaktadır:

- Üniversitelerde sağlık alanında eğitim alan öğrencilerin ders programlarına GETAT konusunun eklenerek bilgi ve becerilerinin artırılması sağlanabilir.
- Üniversitelerde sağlık alanında eğitim alan öğrencilerinin GETAT konulu konferanslara katılımı sağlanabilir.
- Halk, GETAT yöntemlerinin nerede ve kimler tarafından uygulanabileceğinin yönetmelikle belirli olduğu konusunda bilinçlendirilebilir. Bu konuda kamu spotu oluşturulabilir, reklam veya broşür dağıtılabilir.
- GETAT uygulamalarının neler olduğu, hangi hastalığın hangi yöntemle tedavi edilebileceği ile ilgili bilimsel yayınlar oluşturularak TV ve radyo aracılığıyla halkın bu konuda bilgi sahibi olması sağlanabilir.

Bu araştırma yalnızca Sivas ilinde ve il merkezi ile sınırlıdır.

Araştırmada kullanılan CACMAS ölçeği üzerinde faktör analizi göz önünde bulundurularak varsayımlara uygun olacak şekilde faktör yüklerinin hesaplamaları yapılmış ve söz konusu maddelerin taşınmış olduğu manalar sonucunda ölçeğin alt maddeleri Tamamlayıcı Tıbbi Düşünsel Bakış, Modern Tıbbı Karşı Memnuniyetsizlik ve Sağlığa Bütüncül bakış olarak belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Ak, N. (2018). *Ankara İli Bazı İlçelerindeki Aile Sağlığı Merkezlerine Başvuran 18 Yaş Üstü Bireylerin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları ile İlgili Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Aktaş, B. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Bütüncül Tamamlayıcı ve Alternatif Tıbbı Karşı Tutumları, *Jaren*, 3(2): 55-5.
- Akyürek, S., Önal, C. ve Kurtman, C. (2005) Akciğer Kanseri Hastalarda Alternatif Tedavi Kullanımı. *Türk Hematoloji Onkoloji Dergisi*; 15: 73-77.
- Aldora, B. T. (2019). *Öğretim Üyelerinin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Hakkındaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aslan, K. (2023). *Fizyoterapi Hastalarının Geleneksel Tamamlayıcı Alternatif Tıp ile Modern Tıp Hakkındaki Bilgi ve Tutum-Davranışlarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Aslan Yüksel, N. (2018), *Hekimlerin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarına Bakış Açısı*, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı, Tıpta Uzmanlık Tezi, Zonguldak.

Ayhan, H. ve Mollahaliloğlu, S. (2018). Tıbbi Sülük Tedavisi: Hirudoterapi. *Ankara Medical Journal*, 18(1), 141-148.

Balcı, Ş. (2020) *Memesinde Kitle Olan Hastalarda Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Yöntemlerinin Kullanımının Değerlendirilmesi*, T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Konya Sağlık Uygulama Ve Araştırma Merkezi, Aile Hekimliği Kliniği, Tıpta Uzmanlık Tezi, Konya.

Bilgiç, Ö. ve Ak, M. (2011). Akne Vulgaris'li Hastalarda Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 18(2): 111-4.

Biçer, İ. ve Balçık, P. Y. (2019). Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp: Türkiye ve Seçilen Ülkelerinin İncelenmesi, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22(1), 245-257.

Çürük, G. N.ve Özdemir Alkanat, H. (2023). Kronik Hastalığı Olan Bireylerin COVID-19 Pandemisinde Tamamlayıcı Alternatif Tedaviye Yönelik Tutum ve Davranışları: Tanımlayıcı Bir Araştırma. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi, Journal of Traditional Medical Complementary Therapies*. 6(3): 219-228

Durusoy, Ç., Güleç, A. T., Durukan, E. ve Bakar, C. (2010). Dermatoloji Polikliniğine Başvuran Akne Vulgaris ve Melasma Hastalarında Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Kullanımı: Anket Çalışması, *Türk J Dermatol*, 4: 14-17.

Erdem, R. ve Koçuş, M. (2019). Bireylerin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Bunların Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 1(2),64-81.

Göker, K., Yıldız, H., Karabacak, E. ve Doğan, B. (2015). Türkiye'de Çalışan Dermatologların Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Yöntemleri Hakkında Bilgi ve Yaklaşımları. *Türkderm*, 49: 31-6.

Göktaş, M. (2020). *Eğitim Asm'ye Başvuran Hastaların Getat (Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp) Kullanım Durumu, Getat Hakkındaki Tutum ve Davranışları* T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Konya Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Aile Hekimliği Kliniği, Tıpta Uzmanlık Tezi, Konya.

Karabulut, M. (2021) Öğretmenlerin Geleneksel/ Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarına Yönelik Tutumu ile Sağlık Algısı ve Sağlık Okuryazarlığı Arasındaki İlişki, *Tıpta Uzmanlık Tezi, Afyon*

Kılıç, K. N. (2019). Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarına Başvuran Bireylerin Tutumları, Başvurma Nedenleri ve Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal of Traditional Medical Complementary Therapies*, 2(3), 97-105.

Köse, E., Ekerbiçer, H. Ç. ve Erkorkmaz, Ü. (2018). Complementary, Alternative and Conventional Medicine Attitude Scale: Turkish Validity Reliability Study, *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 726-736.

Kutlu, S., Ekmekçi, T., Rezan, K. A. ve Purisa, S. (2009). Dermatoloji Polikliniğine Başvuran Olgularda Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Yöntemlerinin Kullanımı, *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 29(6), 1496-1502.

Mat, A. (2020). *Geçmişten Günümüze Fitoterapi*, Tüd/Türk Üroloji Akademisi Yayını No: 19 s.s.1-3

Noiesen, E., Munk, M. D., Larsen, K., Høyen, M., and Agner, T. (2007). Use of Complementary and Alternative Treatment for Allergic Contact Dermatitis, *British Journal of Dermatology*, 157(2), 301-305.

Nural, N. ve Çakmak, S. (2018). Kronik Hastalığı Olan Bireylerin Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavileri Kullanma Durumu, *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi*, 1(1): 1-9.

Omay, Ş. (2019). *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Hakkında Hekimlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Sürme, Y. ve Çürük, G. N. (2020) Yara Bakımında Fitoterapi: Çay Ağacı Yağı. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(2):35-41.

Şensoy, N., Özdiñç, Ş., ve Yılmaz, O. (2020). Üniversite Hastanesine Başvuran Hastaların Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranışları, *Kocatepe Tıp Dergisi*, 21(3) 258-263.

Talhaoğlu, Dilek (2021). "Geleneksel ve Tamamlayıcı Tedavi Uygulamaları." *Bütünleyici ve Anadolu Tıbbı Dergisi*, 3(1), 16-29.

Tekçi, A. (2017). *Araştırma Görevlisi Hekimlerin Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları ile İlgili Bilgi ve Tutumları*. Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi, Diyarbakır.

Ünal, A. S. (2014). *Epilepsi Tanılı Hastalarda Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Yöntemlerinin Kullanımının Araştırılması*. Atatürk Üniversitesi / Tıp Fakültesi / Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Uzmanlık Tezi. Erzurum.

Ünlüer, T. (2015). *Sağlık Çalışanlarında Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp (TAT) Yöntemlerinin Kullanım Sıklığı ve Bu Konudaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Araştırılması*, GATA Askeri Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara.